

3) різниця між вартістю таких активів і законними доходами особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, у п'ятсот і більше разів перевищує розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом на день набрання чинності зазначеним Законом.

Таким чином, презумпція необґрунтованості активів, закріплена Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо конфіскації незаконних активів осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, і покарання за набуття таких активів» є окремим винятком із дії презумпцій правомірності набуття права власності на майно (ч. 2 ст. 328 ЦК) та добросовісності володіння майном (ч. 3 ст. 397 ЦК), про що вже наголошувалося в юридичній літературі [4, с. 124]. Вказане впливає на порядок розподілу тягара доказування між сторонами.

Список використаної літератури:

1. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40-41, 42. Ст. 492.
2. Бобрик В.І. Проведення в справах про визнання необґрунтованими активів та їх витребування як вид галузево-матеріальної диференціації справ позовного провадження цивільного процесу. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Юридичні науки*. 2015. Вип. 1 Т. 1. С. 139-142.
3. Бобрик В.І. Матеріальна диференціація цивільного судочинства: провадження у справах про визнання необґрунтованими активів та їх витребування. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2015. Вип. 2. С. 15-19.
4. Навальнєва Н.М. Підстави та порядок визнання майна необґрунтованими активами та його витребування. *Порівняльно-аналітичне право*. 2018. № 4. С. 121-125.

Апалькова Інна Сергіївна,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного процесу

Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРИНЦИП ЗМАГАЛЬНОСТІ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Стаття 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» визначає, що при розгляді справ суди застосовують Конвенцію та практику ЄСПЛ, як джерело права. Можливість застосування практики ЄСПЛ при вирішенні спорів було офіційно закріплено ще у 2006 році, коли був прийнятий Закон України «Про виконання

рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини». Поштовхом для активного застосування практики ЄСПЛ при вирішенні судових справ стала практична необхідність розширеного легального тлумачення правових норм. Конституція України та ЦПК України декларують принципи здійснення цивільного судочинства, серед яких є й принцип змагальності. Тлумачення ЄСПЛ загальних принципів здійснення судочинства має статус джерела права.

Змагальність процесу спрямована, в першу чергу, на з'ясування всіх обставини справи шляхом дослідження судом поданих доказів (пояснень) сторонами або іншими суб'єктами, але лише у межах судового процесу. Крім того, принцип змагальності має на меті унеможливлення впливу на суд доказів, які одна з сторін в силу об'єктивних та суб'єктивних причин не змогла оцінити та юридично обґрунтовано навести свої міркування [1].

Принцип змагальності судового провадження охоплює собою право особи, крім можливості подавати власні докази, знати про існування всіх представлених доказів та пояснень іншими учасниками справи (у тому числі наданих незалежним представником національних юридичних послуг), оскільки вони можуть вплинути на рішення суду, мати можливість знайомитись з матеріалами справи та робити з них копії, а також володіти відповідними знаннями (залучати професійного представника) та змогу коментувати представлені докази та пояснення у належній формі та у встановлений час.

Статті 12, 13 ЦПК України гарантують те, що цивільне судочинство здійснюється на засадах змагальності сторін; кожна сторона повинна довести обставини, які мають значення для справи і на які вона посилається як на підставу своїх вимог або заперечень [4].

Принцип змагальності найбільш повно проявляється в позовному провадженні. Оскільки саме тут сторони та особи, що беруть участь у справі, мають найбільшу кількість можливостей щодо доведення і обґрунтування своєї позиції перед судом. А також даний принцип діє на всіх стадіях цивільного процесу, однак найбільш повно він проявляється на стадії судового розгляду, де сторони й інші заінтересовані особи мають право брати участь у судовому

засіданні під час дослідження доказів, ставити запитання іншим особам, давати пояснення, висловлювати свої доводи та міркування щодо всіх питань, виступати в судових дебатах.

Сторони та інші особи, які беруть участь у справі, мають рівні права щодо подання доказів, їх дослідження та доведення перед судом їх переконливості. Кожна сторона повинна довести ті обставини, на які вона посилається як на підставу своїх вимог або заперечень, крім випадків, встановлених цим Кодексом. Стаття 43 ЦПК України встановлює права та обов'язки сторін, які беруть участь у справі. При цьому підкреслюється рівність процесуальних прав і обов'язків сторін (пункт 1 стаття 49 ЦПК України). Учасники справи позовного провадження, для підтвердження своїх вимог або заперечень зобов'язані подати усі наявні в них докази, а також добросовісно здійснювати свої процесуальні права і виконувати процесуальні обов'язки [2].

У цивільному судочинстві елементами змагальності є: 1) участь сторін у процесі; 2) обґрунтування ними вимог і заперечень; 3) повноваження суду щодо забезпечення змагального процесу.

При визначенні поняття принципу змагальності в цивільному судочинстві слід виходити з загального поняття принципів цивільного процесуального права. В процесуальній літературі існують різноманітні визначення поняття принципів цивільного процесуального права, але найбільш досконалим, є таке, що найбільш повно втілює в собі суттєві ознаки таких нетипових нормативних приписів, якими є принципи цивільного процесуального права. Вважаємо, що принципи цивільного процесуального права являють собою закріплену в законі систему взаємопов'язаних, історично обумовлених правових вимог, більш стабільних, ніж звичайні норми права, таких, що витікають з природи судової влади або з форми її реалізації – правосуддя, об'єктивних за змістом, але суб'єктивних за формою закріплення, таких, які виражають суттєві риси та зміст цивільного процесуального права, тенденції його розвитку, а також, які визначають функціонування судової влади в галузі цивільного судочинства[3].

Підстави змагальності як одного з основних принципів цивільного судочинства містяться в природі судової влади. Виключність судової влади як

суттєвий її атрибут, пояснюючий її функціонування в рамках, так би мовити, єдиного суду і тим самим забезпечуючи єдність самої судової влади, передбачає й єдність змагальності як за своїм змістом, так і за формами прояву при здійсненні правосуддя. Принцип змагальності, крім того, пов'язаний з такою генетичною ознакою судової влади, як її повнота, яка полягає у доступності правосуддя для всіх членів суспільства, в їх рівності перед законом і судом, а також у можливості участі певної особи у розгляді його справи в суді.

Тільки змагальний процес здатний забезпечити належне здійснення правосуддя і лише в рамках змагального процесу особа може належним чином реалізувати своє право на справедливий судовий розгляд, оскільки принцип змагальності дозволяє особі бути активним захисником своїх прав та інтересів у суді. Ідея повноти судової влади без змагального процесу губиться. Таким чином, генетичні підстави принципу змагальності містяться у площині судової влади й витікає з її істотних характеристик як виключність і повнота.

Список використаної літератури:

1. Курило М. Позовне провадження як універсальна форма судових процесів у різних галузях процесуального права / М. Курило. 2013. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://irbisnbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis>
2. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV// Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, № 40-41, 42, ст.492.
3. Лунін С.В. Поняття принципу змагальності у судовому процесі // Право України. – 2010. – № 3. – 126-132 с.

Бут Ілля Олександрович,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного процесу

Національного університету «Одеська юридична академія»

ЩОДО ПОВОРОТУ ВИКОНАННЯ РІШЕННЯ СУДУ У СПРАВАХ ЩОДО СТЯГНЕННЯ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ ТРУДОВИМ КАЛІЦТВОМ

Рішенням Конституційного Суду України від 02 листопада 2011 року 13-рп/2011 у справі за конституційним зверненням військової частини А 1080 щодо офіційного тлумачення положення пункту 28 частини першої статті 293 Цивільного процесуального кодексу України у взаємозв'язку з положеннями